

**DISSENY D'ACTIVITATS D'AUTO-APRENENTATGE
MOTIVACIONALS PER A L'INCREMENT DEL RENDIMENT
ACADÈMIC I LA CONVERGÈNCIA AMB L'ESPAI EUROPEU
D'EDUCACIÓ SUPERIOR.**

Autora: Montserrat Gomà i Freixanet.
Departament: Psicologia Clínica i de la Salut
Centre: Facultat de Psicologia
e.mail: montserrat.goma@uab.cat, anna.muro@uab.cat

Coautors: Anna Muro Rodríguez, Joaquim Puntí i Vidal, Imma Grande Pérez i Silvia Albiol Matamoros.

RESUM DE L'EXPERIÈNCIA

Aquest projecte sorgeix arran de la necessitat d'incrementar el rendiment acadèmic dels estudiants i d'implementar les noves directrius de l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) en una assignatura troncal de 1r. cicle de la Llicenciatura de Psicologia, Psicologia de la Personalitat.

El projecte s'ha dividit en dues grans fases: la primera fase del projecte s'ha dut a terme durant el curs 2005-06 i presenta una proposta de reestructuració tant del mètode i materials docents com del procés d'ensenyament-aprenentatge, en funció de les directrius de l'European Credit Transfer System (ECTS). La segona fase està prevista per al curs 2006-07 i consistirà en aplicar i comprovar l'efectivitat dels nous recursos docents proposats.

Tot el procés de disseny d'innovació docent està orientat a incrementar tant la motivació com el rendiment acadèmic dels estudiants i ha estat consensuat entre els diferents professors de l'assignatura, en base a la Declaració de Bolonya (1999) i al projecte Tuning (2000) de formació per competències. El resultat final de la suma dels diferents materials dissenyats ha estat el disseny del PORTAFOLIO de l'estudiant i la creació d'un BANC DIGITAL D'ÍTEMS d'autoavaluació disponible per internet a través del programa d'e.learning MOODLE, que s'integraran a partir de la segona fase del projecte al curs 2006-07. Tanmateix, les noves eines docents han implicat l'adaptació i diversificació de l'avaluació dels aprenentatges amb estratègies alternatives al tradicional examen final per tal de poder valorar adequadament les competències relacionades, no només amb el saber, sinó també amb el saber fer i el saber estar.

Les conclusions derivades d'aquest projecte accentuen la necessitat d'obtenir recursos extra, tant econòmics com de personal, per poder aplicar les noves directrius dels ECTS, alhora que demanen al professorat universitari un esforç inicial d'adaptació a les reestructuracions docents de l'EEES i als canvis socials i laborals del s. XXI.

ÀMBIT D'APLICACIÓ

La innovació s'aplica en un assignatura troncal de 1r. cicle de la Llicenciatura de Psicologia, Psicologia de la Personalitat, en l'àmbit d'adaptació al European Credit Transfer System.

PARAULES CLAU

ECTS, banc d'ítems, portafolio.

OBJECTIUS

Generals:

1. Aplicar una reestructuració del mètode docent per convergir amb l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES) i assolir els requisits de l'European Credit Transfer System (ECTS).
2. Crear, dissenyar i aplicar noves eines docents per tal de desenvolupar les competències relacionades amb el saber, el saber fer i el saber estar. Aquestes eines docents són: el Portafolio i un Banc Digital d'ítems d'autoaprenentatge, disponible per internet a través del software lliure i gratuït MOODLE.
3. Crear, dissenyar i aplicar protocols d'avaluació per tal de valorar els resultats de la implantació de les noves metodologies docents i de les tecnologies de suport en el procés d'ensenyament-aprenentatge (TICS).
4. Consolidar els aprenentatges i fomentar la transversalitat dels mateixos, tant a altres assignatures, com a altres universitats que imparteixen la titulació de Psicologia.
5. Incrementar el rendiment acadèmic dels estudiants, reduir l'absentisme presencial i augmentar el nombre final d'aprovat a través del nou mètode docent.
6. Capacitar als estudiants per a afrontar el món laboral i per a seguir estudiant a través de la instauració i avaluació del perfil de competències.
7. Fomentar la cooperació, la comunicació i la implicació docent entre l'equip de professors de l'assignatura.

DESCRIPCIÓ DEL TREBALL

Context acadèmic

El present projecte MQD està emmarcat en l'assignatura de Psicologia de la Personalitat, ubicada dins de la titulació de Psicologia de la Universitat Autònoma de Barcelona. És una assignatura troncal de 1r. cicle, fet que implica que l'alumne l'ha de cursar obligatòriament per poder accedir a les assignatures i itineraris optatius de 2n. cicle. Segons l'informe de la titulació de 1999, la mitjana d'alumnes matriculats és de 411, que es divideixen en quatre grups diferents, tres de matí i un de tarda, la seva procedència és heterogènia (de qualsevol branca de batxillerat) i un gran percentatge combina els estudis amb el treball. Segons aquest informe, els problemes més rellevants

III Jornada d'Innovació Docent 2006

identificats en l'assignatura són: un nombre baix d'aprovat en la primera convocatòria, un nombre alt de no presentats a l'examen i absentisme presencial al grup de tarda. Per tal de posar remei a aquest diagnòstic alarmant, es va engegar un projecte de millora de la qualitat docent amb la finalitat última d'incrementar el rendiment acadèmic i la motivació dels estudiants per la matèria.

El projecte és biennal i l'hem dividit en dues grans fases. La primera, que correspon al primer any del projecte, curs 05-06, ha tingut com a objectius principals detectar les mesures a adoptar per aplicar les millores docents i dissenyar les noves eines que integrarem en la docència durant la segona fase del projecte. Aquesta segona gran fase correspondrà al segon any del projecte, curs 06-07, en el qual aplicarem i comprovarem l'eficàcia i l'eficiència de les eines dissenyades per a la millora del rendiment acadèmic i per a la convergència amb l'EEES.

En el primer any del projecte hem establert una agenda de treball, dividida en fases, que respon a la necessitat d'assolir objectius diferents, ordenats i sistematitzats en el temps per tal de coordinar les tasques a realitzar per cadascun dels membres de l'equip. Aquestes tasques s'han basat en conèixer i contrastar les diferents fonts d'informació sobre la innovació docent dins l'Espai Europeu d'Educació Superior, articulada per la Declaració de Bolonya (1999) i el projecte Tuning (2000), per a finalment dissenyar dues noves eines de metodologia docent.

FASE I, Novembre 2005 – Febrer 2006: Detectar quines mesures cal adoptar per millorar la motivació i el rendiment a partir d'evidències externes d'altres projectes amb finalitats similars
--

L'objectiu principal ha estat detectar les mesures a aplicar per millorar, tant el rendiment acadèmic dels alumnes, com la docència integrada dins del pla de l'EEES. Per això, primer ha estat necessari reflexionar, diagnosticar i fer un anàlisi crític de la docència impartida fins al moment i analitzar les possibles conseqüències d'aquesta docència en la problemàtica de l'actual rendiment acadèmic en la matèria. A través de varies reunions, els professors han compartit les experiències docents i les reflexions entorn possibles vies de millora de la docència.

Simultàniament, s'ha dut a terme una recerca documental sobre les metodologies actives en el nou marc de l'Espai Europeu d'Educació Superior per tal de conèixer com seleccionar i posar en pràctica el ventall d'estratègies d'ensenyament - aprenentatge d'acord amb els objectius de l'assignatura. També s'han dut a terme diferents accions per adquirir coneixements sobre la Innovació Docent: assistència a la II Jornada de Campus d'Innovació Docent (15 de Setembre de 2005, organitzada per l'IDES a la UAB), assistència a la reunió sobre Projectes d'Innovació: Estratègies d'aprenentatge a l'EEES (22 de novembre de 2005, convocada per l'IDES. 31 de gener, 1, 2 i 3 de febrer de 2006 a la UAB), així com comunicacions amb Montserrat Oller, coordinadora de practicum del Certificat d'Aptituds Pedagògiques de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB, per ajudar-nos en la reflexió crítica de l'exercici docent i a establir el perfil d'un professional de l'educació al s. XXI. Tanmateix, hem obert vies de comunicació amb altres grups per a la millora de qualitat docent a la titulació de Psicologia de la UAB

III Jornada d'Innovació Docent 2006

(grup MQD de Susanna Pallarès) i hem integrat el nostre projecte a nivell interdisciplinari i interuniversitari amb l'objectiu de fomentar la transversalitat i la cooperació, vinculant-lo a una altra assignatura de la titulació de la UAB, Pràctiques de Disseny i Anàlisi d'Investigacions, de primer cicle, i a un altre projecte MQD de la Universitat Ramon Llull que engloba dues assignatures, la mateixa, Psicologia de la Personalitat, i Avaluació Psicològica, de segon cicle.

Gràcies al conjunt d'accions per obtenir evidències externes d'altres projectes amb finalitats similars, hem observat que la formació per competències i la implantació de les noves tecnologies (TICs) ocupen el lloc principal en el conjunt d'estratègies d'aprenentatge del context de l'EEES. Motivats per aquestes evidències, hem establert els objectius de procés i assoliment del nostre projecte d'Innovació, on el model de formació per competències defineix l'eix bàsic per al disseny d'eines docents, utilitzant noves estratègies d'ensenyament - aprenentatge i d'avaluació que responguin a les exigències d'aquest model de formació.

FASE II, Febrer – Abril 2006: Contrastació i definició d'objectius

En aquesta segona fase, l'objectiu principal ha estat definir el perfil de competències, relacionades amb el saber, el saber fer i el saber estar, que guiarà el disseny i creació de les noves eines docents per a l'assignatura, alhora que s'ha fet èmfasi en la necessitat de coneixer i informar el perfil del nou docent universitari del s. XXI, entès no com a un professional expert en una matèria sinó com a un professional en l'educació superior que guia les accions dels alumnes, els facilita l'adquisició de coneixements i els capacita per seguir estudiant o perquè puguin afrontar satisfactòriament el món laboral dins l'àmbit de la disciplina implicada.

Decidim i establim que les noves eines docents seran dues: el **PORTAFOLIO** de l'estudiant i un **BANC D'ÍTEMS** digital d'autoaprenentatge. Les dues eines integren el model de formació per competències i convergeixen en l'EEES, alhora que responen a la nostra necessitat inicial d'incrementar tant la motivació com el rendiment acadèmic dels estudiants. S'han de crear doncs, dossiers, pautes de treball i recursos destinats a desenvolupar aquestes eines. Aquest procés es distribueix amb un repartiment de les tasques a realitzar entre els diferents membres del projecte i s'estableix una data límit per assolir els objectius implicats, presentar cadascuna de les activitats generades, fer les modificacions i rectificacions adients i posteriorment crear el disseny final tant del portafolio com del banc digital d'ítems.

FASE III, Abril- Juny 2006: El·laboració dels materials i establiment dels protocols de realització i avaluació.

A) PORTAFOLIO DE L'ESTUDIANT

Inclou tres dossiers de treball que ajudaran a instaurar i desenvolupar el perfil de competències relacionat específicament amb l'assignatura i a nivell general, amb la titulació:

1) Dossier de situacions problema

Es plantegen tres casos a resoldre per a l'estudiant dins l'àmbit de la Psicologia de la Personalitat.

2) Dossier de pràctiques.

Activitats i preguntes a contestar en relació als coneixements impartits en les classes de pràctiques.

3) Dossier de docència tutoritzada

Activitats dirigides a la formació científica d'un psicòleg, a través d'articles de reflexió.

Es realitzarà per grups de cinc alumnes i les activitats s'entregaran setmanalment, a mida que el professor acabi el temari. La nota final del portafolio farà mitjana amb la nota de l'examen i és imprescindible entregar un 80% de les activitats que el componen per a considerar-lo avaluable. La seva avaluació contemplarà l'assoliment del perfil de les competències instaurades per superar l'assignatura i la seva superació serà un requisit indispensable perquè l'alumne es pugui presentar a l'examen final.

D'aquesta manera, es posa èmfasi en el procés d'aprenentatge com a requisit bàsic per una millor assimilació dels coneixements propis de l'assignatura, es fomenta el treball cooperatiu i l'organització d'un pla d'estudi i una agenda de treball que permeti a l'alumne assolir els objectius finals de l'assignatura, alhora que s'incrementa el temps de dedicació de l'alumne en la matèria, seguint la premisa bàsica de comptabilització d'hores dels ECTS.

B) BANC D'ÍTEMS DIGITAL D'AUTOAPRENTATGE

Consta de 60 preguntes teòriques d'elecció múltiple que l'alumne pot respondre voluntàriament a partir del programa informàtic d'e-learning "Moodle", disponible a través d'internet. Un cop contestades, l'alumne pot coneixer el seu nivell de coneixements a través d'una autoavaluació, ja que s'indicaran les respostes correctes a cada pregunta. D'aquesta manera es fomenta l'ús de les noves tecnologies i es facilita l'aprenentatge no presencial, alhora que es potencia l'assimilació dels coneixements impartits a classe.

Per introduir aquesta eina d'aprenentatge, hem contactat amb el Servei d'Informàtica de la UAB per tal d'obtenir un servidor web (hosting), així com realitzar un curs d'Introducció al programa Moodle, ofert per a través dels cursos de formació docent de la UAB durant el Juliol de 2006.

RESULTATS I/O CONCLUSIONS

1. Necessitat de fer un esforç inicial extra de dedicació docent per implementar les noves directrius de l'EEES.
2. La creació i disseny del Portafolio com a eina motivacional bàsica per a instaurar les competències del saber, del saber fer i del saber estar; tanmateix, el portafolio és útil per avaluar el procés d'aprenentatge de l'alumne de manera complementària a l'examen final. El portafolio està considerat com a una eina molt útil per al professorat que resumeix el grau d'implicació de l'alumne en la matèria. Permet sistematitzar les tasques desenvolupades per a l'aprenentatge, fixar els criteris d'avaluació relacionats amb les competències a desenvolupar, definir els objectius de l'assignatura i planificar el temps de treball i estudi, així com sistematitzar la recollida d'evidències sobre els passos que segueix l'estudiant.
3. Necessitat de renovació docent en l'entorn virtual per a una adaptació adequada als nous temps i nous hàbits tant d'estudi com de comunicació del s.XXI. La creació i disseny d'un banc digital d'ítems d'elecció múltiple disponible a través d'internet per fomentar l'autoaprenentatge com a complement bàsic de la docència directa, és fonamental per diversos motius, des de la flexibilitat del seu ús fins al fet de promoure l'autoavaluació o utilitzar bases de dades fiables. El seu ús és un complement indispensable per a l'estudiant com a facilitador de l'aprenentatge.
4. L'increment del treball entre l'equip de professors que suposen aquestes accions, s'ha valorat positivament, ja que s'ha aconseguit augmentar la comunicació i la coordinació dels esforços individuals d'adaptació a les noves exigències del Pla Europeu d'Educació Superior.
5. La necessitat d'obtenir recursos extra, tant econòmics com de personal, ajuts i subvencions per a poder desenvolupar projectes d'aquest tipus, degut a la inversió de temps que suposen.

BIBLIOGRAFIA

Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya. (2004). Guia general per dur a terme les "proves pilot" d'adaptació de les titulacions a l'EEES.

http://www10.gencat.net/dursi/generados/catala/universitats/recurs/doc/guia_dissenyed2.pdf

Agència per a Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya. (2004). Descriptors de Dublín.

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870147&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

American Psychological Association (2000). Undergraduate Psychology Major learning goals and outcomes.

<http://www.apa.org/ed/pcue/taskforcereport.pdf>

Associació d'Universitats Europees. (2005). Declaració de Glasgow: Universitats fortes per a una Europa forta.

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870147&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

British Psychological Association (2000). National occupational Standards for Mental Health.

http://www.bps.org.uk/docdownload/docdownload2.cfm?category_ID=23

Comisión de las Comunidades Europeas. (2003). El papel de las universidades en la Europa del conocimiento - Comunicado de la Comisión.

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870147&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

Declaració conjunta del ministres europeus d'Educació. (1999). Declaració de Bolonya.

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870147&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

González, J. & Wagenaar, R. (2003). Tuning educational structures in Europe, Final report. Phase One. Bilbao and Groningen.

http://www.relint.deusto.es/TUNINGProject/spanish/doc_fase1/Tuning%20Educational.pdf

Lunt, I. i col. (2001). A framework for education and training for psychologists in Europe. Final Report submitted to Leonardo da Vinci Programme.

<http://www.europsy.org>

Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. (2003). La integración del sistema universitario español en el Espacio Europeo de Enseñanza Superior - Documento-Marco.

III Jornada d'Innovació Docent 2006

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870147&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

Navarro, B. (2005). El Espacio Europeo de Educación Superior: Pasarelas Transoceánicas.

Bellaterra, documento ppt autoeditado.

Rodríguez, S. Guia per al disseny de projectes de millora de l'ensenyament universitari.

<http://www10.gencat.net/dursi/generados/catala/universitats/recurs/doc/guiaprojectes.pdf>

Santos Guerra, M.A. (1999). 20 paradoxes de l'avaluació de l'alumnat a la Universitat Espanyola. Revista Electrónica Interuniversitària de Formació del Professorat, 2 (1).

Scott, G. (1996) Effective Management and Evaluation of Flexible Learning Innovations in Higher Education. Innovation in Education and Training International, 33 (4), 154-170

Steering Committee for Higher Education and Research. Council of Europe. (2002). Compendium of basic documents in the Bologna Process

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870147&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior. Desembre 2004- Maig 2006. Full d'Innovació Docent en Educació Superior, 5-10. Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior. Espai Europeu d'Educació Superior. <http://magno.uab.es/ides/bolonya.htm>

Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior. Innovació Docent. <http://magno.uab.es/ides/innovacio.htm>

Vicerektorat d'afers Acadèmics (2002). La UAB i la creació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, eixos, perspectives i propostes d'actuació.

<http://www.uab.es/servlet/Satellite?cid=1096479870226&pagename=UAB%2FPPage%2FTemplatePageLevel2>

Vicerektorat d'Estudiants i Cultura. (2006). Presentació sobre l'adaptació de la UAB a l'EES.

<http://uab.cat/Document/JPO06ees.ppt>

Zeichner, K. M. (1993). El maestro como profesional reflexivo. Cuadernos de Pedagogía, 220, 44-49.